

kat. 17/2-67

KAIVAUSKERTOMUS LUHANGAN PÄIVÄRINTEEN

KIVIKAUTISESTA ASUINPAIKASTA

Timo Miettinen

1966

Esipuhe

Keväällä 1966 sai allekirjoittanut Muinaistieteelliseltä toimikunnalta tehtäväkseen kaivaa Luhangan Päivärinteen varhaiskampakraamisen asuinpaikan. Asuinpaikka oli löytynyt T. ja P. Miettisen Luhangan pitäjän inventoinnin yhteydessä edellisenä kesänä. Tuolloin kävi ilmi, että asuinpaikka olisi syytä kaivaa ensi tilassa, jo seuraavana kesänä, koska se oli uhanalainen sekä talon lasten mielenkiinnon (joita toisaalta saimme kiittää asuinpaikan löytymisestä) että isännän navetanrakennussuunnitelmien vuoksi.

Kaivaus suoritettiin 13.6.- 20.6.1966. Apuna toimivat fil.yo. Pekka Miettinen, kansak.op. Liisa-Lotta Miettinen ja mv. Toimi Aroheinä.

Helsingissä 13.1.1966

Timo Miettinen

Pitäjä: Luhanka

Kylä: Judinsalo

Talo: Päivärinne

Omistaja: mv. Toimi Aroheinä os. Luhanka, Judinsalo

Löydöt: KM 17130:1-49

Liitteet:

Valokuvat 1-6

Filmit 32270-5

Karttaliitteet 1-7

Ks. myös T. ja P. Niettisen Luhangan pitäjän inventointikertomusta v:ltä 1965 top. arkistossa (Löydöt KM 16842:1-3).

Asuinpaikan sijainti ja maaston kuvaus

Luhangan Judinsalon kylän Päivärinteen tila sijaitsee Judinsalon saaren länsipäässä n.770 m Päijänteen Judin- ja Haukkasalon välisen salmen rannasta itään ja n.800 m Judinsalon Hivunlammen itäpäästä pohjoiseen. Se sijaitsee laajan N-S-suuntaisen n.1,5 km:n pituisen, keskim. 200 m:n levyisen Hivunlampeen päättyvän alanteen itärinteellä, alanteen pohjalla olevan peltoalueen yläreunassa. Loivasti länteen viettävä rinne kuten alanne kokonaisuudessaan, joka kaikesta päätellen on Muinais-Päijänteen lahti, on savipohjaista.

Talosta n. 40 m itäkoilliseen rinnettä ylöspäin noustaessa alkaa talon navetan kohdalla N-S-suuntainen hiekka-alue, jonka pituus on n.70 m, leveys n.30 m. Se eroaa ympäristöstään siinä määrin, että se muodostaa melko selvärajaisen kokonaisuuden, joka kohoaa hieman ympäristöön korkeammalle. Hiekkaselänteen alareunasta tihkuu jatkuvasti hiukan vettä; sen yläpuolella jatkuu rinne kivikkoisena koskeana metsämaana.

Navetan eteläpäästä nousee rinnettä ylös aita, joka jakaa hiekka-alueen kahtia. Pohjoispää on karjapihana ja sieltä on myös ajettu hiekkaa muutamasta kohdasta, eteläpää sen sijaan jätetty koskemattomaksi ruohokennäksi, tavallaan pihanurmikon jatkoksi. Sen yläreunassa on kaivo ja pyykkipaikka. Kennäs on ollut talon lasten leikkipaikkana ja muutama vuosi sitten he olivat alkaneet kaivaa lähelle navetan nurkkaa ja aitaa kuoppaa.

Kuoppa oli suurentunut nopeasti pehmeässä hienossa hiekassa niin, että sen halkaisija oli jo n. 7,5 m ja syvyys yläreunassa n.30, alareunassa n. 10 cm. (ks. yleiskartta, liite 1, valok 1-2). Sen yleismuoto oli pyöreähkö ja pohja hiukan keskeltä syvenevä. Kuopan lounaispuolella, sen ja navetan nurkan välillä oli vanha nurmestunut, n.30 cm:n syvyinen epämääräinen kuoppa, jossa oli aikanaan pidetty puimakonetta. Hiekkakuopan itä- ja eteläpuolitse kulki talon isännän keväällä tulvivia sulavesiä varten nurmikkoon kaivama uoma. Keväällä 66 oli vesi sortanut uoman päähän hiekkakuopan eteläreunan ja pellon väliin n. metrin syvyisen laajahkon kuopan.

Kaivaus

Kaivausalue oli määrätynyt selvästi jo v:n 1965 inventoinnin yhteydessä: näyttäessämme kuopan pohjoispäästä löytämämme saviastian palaa talon lapsille nämä sanoivat löytäneensä useita tuollaisia kuopan eteläreunasta. Kuopan reunoja tutkiessamme kävi ilmi, että lapset olivat oikeassa. Näin ollen päätettiin kaivausalue sijoittaa sinne.

Vaaituskoje sijoitettiin kuopan kaakkoispuolelle sen keskikohdan korkeudelle. Kiintopisteeksi otettiin kojeen koillispuolella olevan maakiven huippu (vl.0,51) ja navetan kivijalan suurin kivi (vl.1,98).

Ensiksi avattiin kuopan kaakkoisreunaa sivuava rinteen suuntainen ruuturivi F3-7 sekä kuopan eteläreunan kohdalla oleva ruutu E6 keramiikan esiintymisalueen leveyden selvittämiseksi (kaivausalue 1)(ks. liitteet 2-5, valok.3). Sen jälkeen siirryttiin sillä korkeudella mistä keramiikkaa löytyi, nimittäin kuopan eteläreunan kohdalla, kuopasta pois päin ja avattiin täydet ruudut G5-6 ja vajaat H6-7 sekä puolikas G7 (kaivausalue 2)(ks. liitteet 2-7, valok.4-6). Kaivausalue 1:n kaivamisen yhteydessä tutkittiin ruutujen D5-6 ja E5-6 kohdalla hiekkakuopan pohjaa. Lopuksi tutkittiin hiekkakuopan koillisreunaa ruudun C3 kohdalla. Tutkitun alueen kokonaispinta-ala on 53,5 m².

Kaivaus tehtiin 10 cm:n kerroksissa. Kaivausalue 1:ssä riitti 3 kerrosta kun taas kaivausalue 2:ssä jouduttiin menemään kaksi kerrosta syvemmälle. Kaivausalue 1:ssä olivat muutamat ruudut osittain hiekkakuopan puolella, mikä osa niistä oli kymmenkunta cm. alempana. Ko. ruutujen kuopan ulkopuolelle jäävät osat kaivettiin ~~kaivettiin~~ normaalisti kerroksittain ja kun päästiin hiekkakuopan pohjan tasalle, kaivettiin kuopan sisäpuolelle jäävä alue pintavaaituksen jälkeen ilman kerroksia ruuduttain tarvittavaan syvyyteen.

Kunkin kaivauskerroksen pinnasta piirrettiin kartta mittakaavaan 1:25,

johan merkittiin vaaitusluvut, maalajit ja ko. kaivauskerroksen löydöt (ks. liitteet 3-7). Maan pinta merkittiin 0:lla ja turpeen poistamisen jälkeinen pinta on 1. kaivauskerroksen pinta jne. Tätä järjestelmää on noudatettu myös löytöjä luetteloitaessa.

Maakerrokset

(Ks. pintakartat, liitteet 2-7). Kaivausalueen maaperä oli rakenteeltaan mahdollisimman yksinkertainen. Turpeen alla oli ohuelti muutamia erivärisiä hiekka-alueita mutta sitten maaperä muuttui puhtaaksi hienoksi, kivettömäksi hiekaksi, joka syvemmälle mentäessä tummeni hiukan.

Keskimäärin 5-7 cm:n paksuisen ruohikkopintaisen turvekerroksen alla oli kaivausalue 2:n kohdalla lähes kaikkialla kellanharmaata hiekkaa. Sen pohjoisreunaan ulottui kaivausalue 1:n alapään peittävä mullansekaisen harmaan hiekan alue, joka alareunassaan oli suoranaista hiekansekaista multaa. Tämä lienee ollut peräisin lähellä sijaitsevasta puimakoneen kuopasta, sen käytön yhteydessä syntyneenä. Mullansekaisen harmaan hiekan yläpuolella oli puhdasta harmaata hiekkaa. Molempien kaivausalueitten itä-nurkissa oli hiukan savensekaista hiekkaa.

Seuraavan kaivauskerroksen pinta 15 cm:n syvyydessä oli jo melkein yksinomaan kellanharmaata hiekkaa molemmilla kaivausalueilla. Muutamin kohdin tuli tummempaa hiekkaa näkyville. Mullansekainen hiekka oli kadonnut 1. kaivausalueen alapäästä. Hiekkakuopan pohjalla oleva hiekka oli hieman mullansekaista ehkä lasten möyrinnän johdosta.

25 cm:n syvyydessä oli koko kaivausalue harmaankeltaista, hieman pinta-kerroksia tummempaa hiekkaa ja sellaisena se pysyikin syvimmilläkin mentäessä kaivausalue 2:ssa. Mullansekaisen hiekan alue hiekkakuopassa oli pienentynyt ehkä lähinnä siksi, että lapset olivat keskenmällä kaivelleet hiekkaa syvemmälle kuin reunoissa. Mullansekainen hiekka, jossa oli leluja, nappeja yms. ulottui kuopan keskellä n. 30 cm:n syvyyteen saakka.

Näyttää siltä, että maaperä on kaivetun alueen suurimmalla osalla säilynyt koskemattomana kivikautisen asutuksen jäljiltä.

Kulttuurikerros ja tulisijat

Kulttuurikerrosta tai -maata ei asuinpaikan hiekassa saattanut havaita. Tämä onkin löytömateriaalin vähyyteen ja luonteeseen nähden täysin ymmärrettävää.

Varsinaisia selvärajaisia tulisijoja ei asuinpaikalta löytynyt ainakaan. Sen sijaan kaivausalue 2:sta ruutujen G6-7 ja H6-7 kohdalta löytyi

hajanainen tulennpitoalue, jossa oli kaksi selvää tulennpitoaikka ja neljä vähäisempää. Ne muodostivat yhdessä hiukan soikean n.2,5 m:n levyisen ympyrän. Tulennpitoalue ilmestyi näkyviin n.10-12 cm:n syvyydessä ja oli laajimmillaan 3. kaivauskerroksen pinnassa. Viimeiset morkit siitä näkyivät n.40 cm:n syvyydessä.

Tulennpitoalueen yläosan muodosti ruutujen G5-6 välissä oleva N-S-suuntainen n.150 m pitkä ja n.20 cm leveä hiilensekaisen hiekan alue, jota ympäröi harmaa hiekkarengas. Sen alapuolella oli ruudun G6 alapäässä pitkänomainen harmaanruskehtavan läiskäisen hiekan alue, jonka halkaisija oli n. 120cm. Sen alapuolella oli ruudussa H7 edelleenkin pitkänomainen N-S-suuntainen hiilialue, jonka pituus oli n.120 cm, leveys n.40 cm. Tämän itäpuolella oli ruuduissa H6-7 vielä kolme pientä läiskää, joissa oli hieman hiilensekaista hiekkaa.

10 cm syvemmällä oli ylin pitkänomainen hiilialue pienentynyt niin, että sen pituus oli enää vain n.20 cm. Sen alapuolella oleva läiskäisen hiekan alue sen sijaan oli laajentunut n. 120 cm:n suuriseksi ja sen yläpäähän oli ilmaantunut n.30 cm:n pituinen hiilialue. Alimpana oleva pitkänomainen hiilialue oli häviämässänsä ja kolmesta pienestä läiskästä vain ylin oli enää näkyvissä.

5. kaivauskerroksen pinnassa 35 cm:n syvyydellä olivat alimmat, ruudussa H6-7 olevat läiskät hävinneet täysin. Suurin läiskä ruudussa G6 oli pienentynyt lähes olemattomiin mutta hiilialue oli säilynyt antisellään ja sen N-puolelle oli ilmestynyt pari aivan pientä hiililäiskää. Ylin, ruudussa G5 ollut hiilialue oli hävinnyt ja jäljelle oli jäänyt vain läiskäistä hiekkaa.

Suurimman hiililäiskän pohja ruudussa G6 oli n.40 cm syvyydessä, se päättyi muutamaan hiilipisteeseen (vl.2,10). Samaa syvyyteen ulottuivat myös sen N-puolella olleet pienet hiililäiskät.

Tulennpitoalueen kohdalla oli 3:ssa ylimässä kaivauskerroksessa hajallaan kolmisenkymmentä kämppäkokokoista ja pienempää hiukan kaarevaa graniittiliuskaa, joista otettiin muutama näytteeksi.

Hiekkakuopan pohjoisreunassa oli hieman hiiltä näkyvissä. Poikien mukaan paikalla oli ollut hiiltä paljonkin mutta he olivat kaivaneet sen pois. Reunan kaivauksessa ilmeni, että heti turpeen alla alkanut hiekkä n.80 cm:n pituinen hiilialue ulottui kapenevana 53 cm:n syvyyteen. Hiili esiintymään yhteydessä ei saatu mitään löytöjä.

Poikien mukaan oli hiekkakuopan itäreunassa ruudun E4 N-reunassa ollut vajaan metrin levyinen pyöreähkö hiilialue turpeen alla. Ko. paikalla oli kuopan pohjalla hiukan tummempaa hiekkaa, joten poikien väitteessä oli ai-

nakin jossain määrin perää.

Löydöt

Asuinpaikan löytöateriaali oli melko yksivivainen: kaivausten tulos oli n.4 kg. vanhempaa varhaiskampakeramiiikkaa ja 32 palaa palanutta luuta.

Keramiikka löytyi hiekkakuopan eteläreunan ja veden sortaman kuopan väliseltä, N-S-suuntaiselta alueelta, jonka pituus oli n.8 m, leveys n.3,5 m. Ensimmäisessä kaivauskerroksessa oli keramiikkaa eniten ja sitä esiintyi koko em. alueella, tosin enemmän sen molemmissa päissä kuin keskellä. Koko kaivauksen suurin keramiikkalöytö tehtiin ruudun K6 alapäästä, jossa n. 30·30 cm:n alueelta löytyi 119 kpl. erikokoisia saviastianpaloja (17130:39) Tämä "keramiikkapiste" sijaitsi kehänmuotoisen tulenpitoalueen S-reunassa.

Seuraavasta kaivauskerroksesta löytyi hiekkakuopan reunan vaiheilta enää vain hiukan saviastianpaloja mutta kaivausalue 2:sta tulenpitoaikan alueelta saatiin talteen vielä jonkinlainen määrä.

4:stä kaivauskerroksesta 25-35 cm:n väliltä löytyi keramiikkaa enää tulenpitoaikan alueelta ja tällöinkin vain suurimman löiskän vaiheilta. Viimeiset keramiikan palat löytyivät samalta kohdalta 45 cm:n syvyydeltä.

Keramiikan päällytöalue oli siis koko kaivausaluetta ajatellen varsin ohut, vain n.10-15 cm.

Ainoa asuinpaikka-alueelta saatu kvartsi-iskos (17130:49) löytyi karjapihaa tutkittaessa 47 m vaaituskojeesta luoteeseen perunakuopan reunasta, missä hiekkamaa oli rikki.

Asuinpaikan laajuus

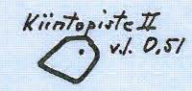
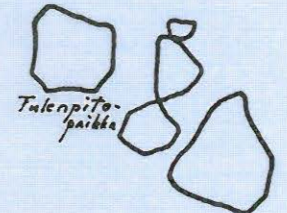
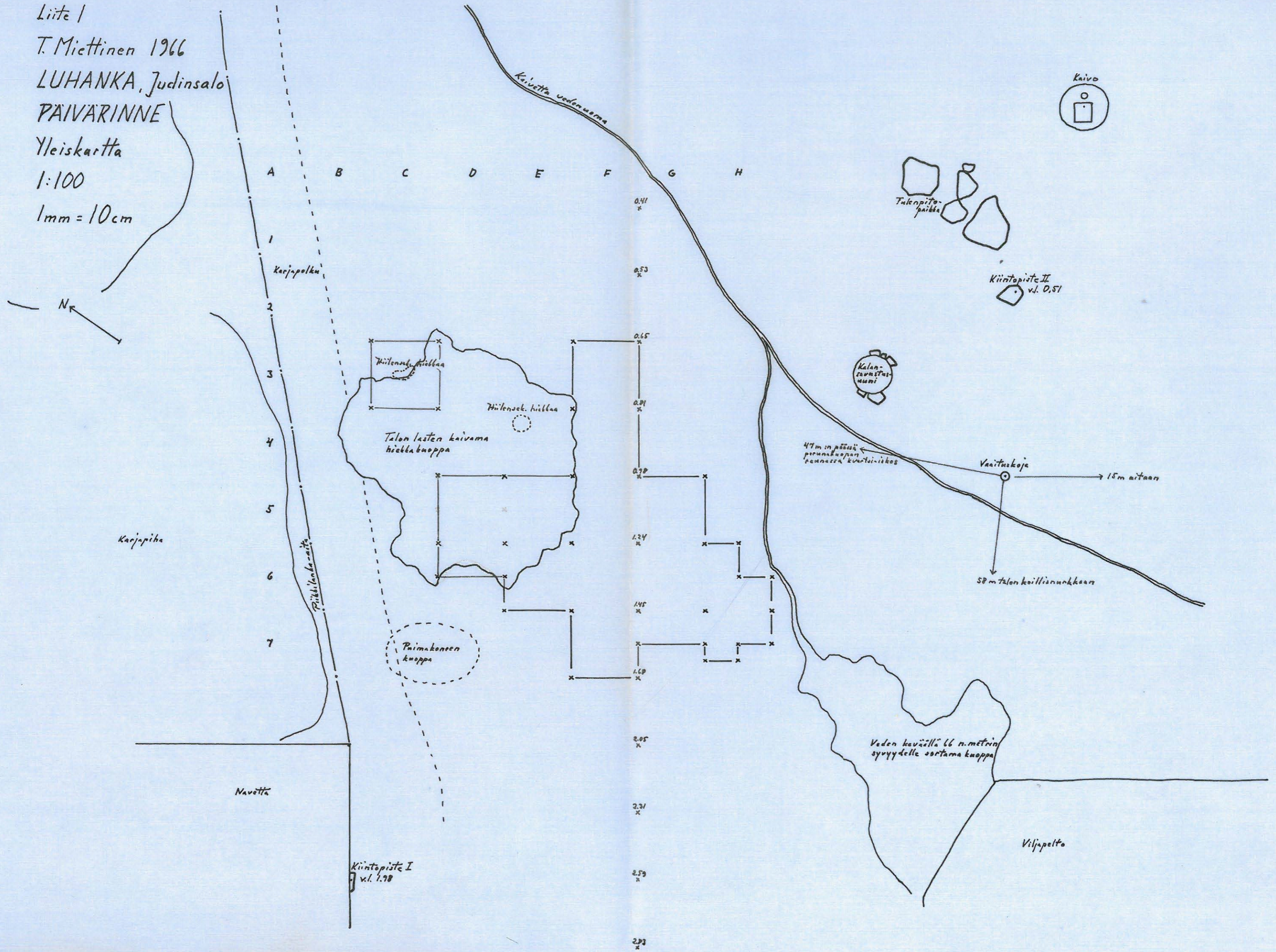
Löytöalueen etelärajan selvittämiseksi tutkittiin kaivausalueen eteläpuolella olevan ojan ja sen päässä olevan veden sortaman kuopan reunat tarkoin mutta mitään ei löytynyt. Oja ulottui n.15 cm:n syvyyteen ja sortumetrim, joten ne tarjosivat hyvän "kokoajan". Kaivausalueen ylä- ja alapuolelle ei kannattanut tehdä koekuoppia. Karjapiha, jossa maa oli monin paikoin rikki, oli melko täydellisesti tutkittavissa mutta em. iskos jäi ainoaksi löydöksi.

Kaikesta päätellen asuinpaikka oli varsin suppea-alainen, lyhytaikainen luonteeltaan, mihin löytöateriaalin vähäisyyskin viittaa.

Lopuksi vaaitsimme asuinpaikan korkeuden kivunlammen pintaan, joka on samalla korkeudella kuin Päijänne. Kiintopiste 0,51 oli 17,8 m Päijänteen pinnasta.

Luhangan Päivärinteen kaivauskertomuksen karttaliitteet

Liite I
 T. Miettinen 1966
 LUHANKA, Judinsalo
 PAIVARINNE
 Yleiskartta
 1:100
 1mm = 10cm

Vaatuskoja → 15m aita

50 m talon koillisnurkkaan

47m in päässä perunakuoppa pannaessa kvartsiinikos

Veden kavaalla 66 m. metrin syvyydelle sortama kuoppa

Kiintopiste I v.l. 1.78

Navetta

Viljapello

Käijäpiha

Pihhienkarsainta

Hilensek. hiekkaa

Hilensek. hiekkaa

Talon lasten kaivama hiekkakuoppa

Paimakoneen kuoppa

Käijäveden uoma

A B C D E F G H

1
2
3
4
5
6
7

0.41 x
0.53 x
0.65 x
0.81 x
0.98 x
1.24 x
1.45 x
1.69 x
2.05 x
2.31 x
2.59 x
2.73 x

N

D
 Lirte 2
 T. Miettinen 1966
 LUHANKA, Judinsalo
 PAIVARINNE
 Pintakartta O.
 1:25
 1mm = 2,5cm

3

4

Talon lasten v. 1963-6 kaivama hieltäkuoppa

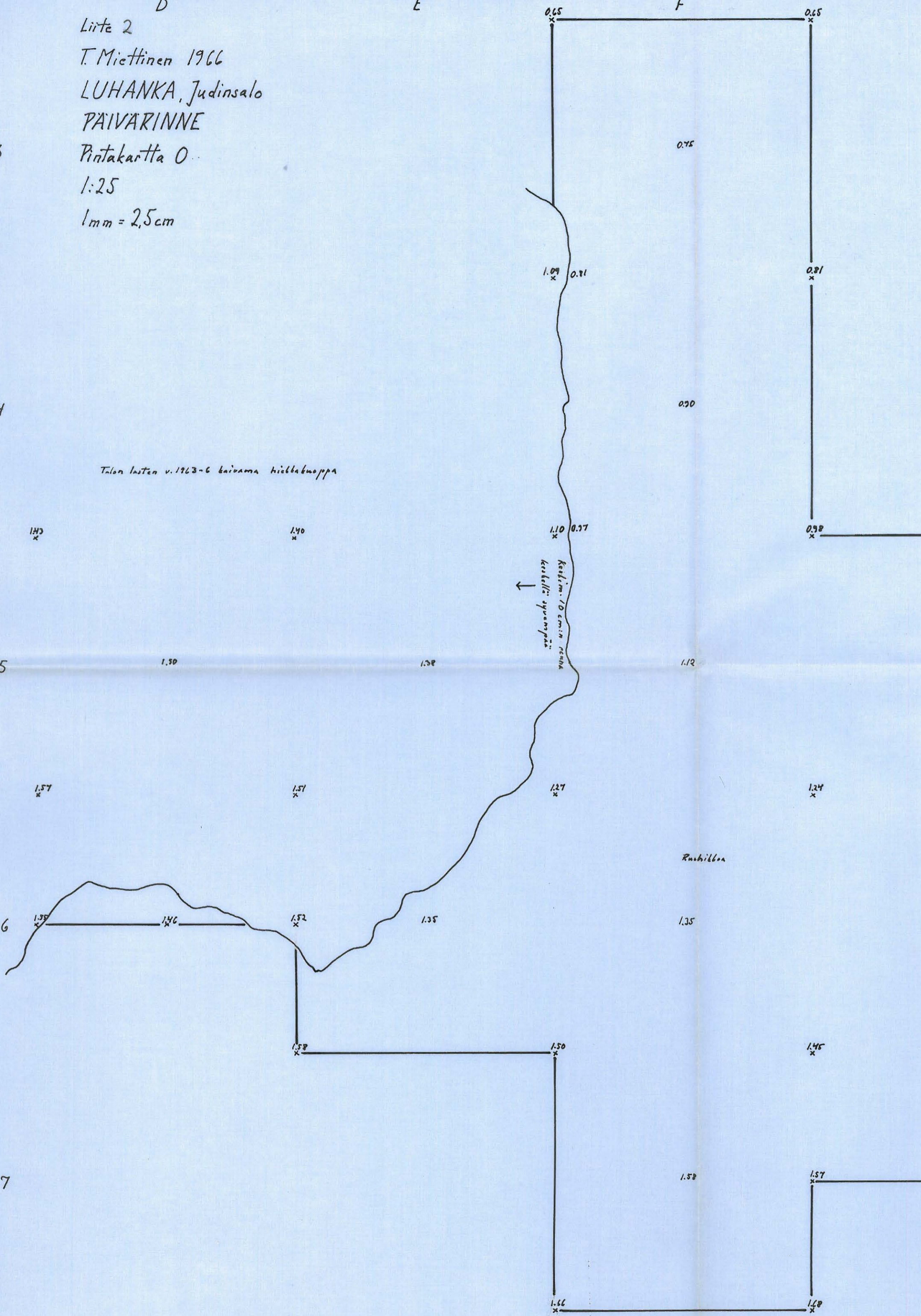
5

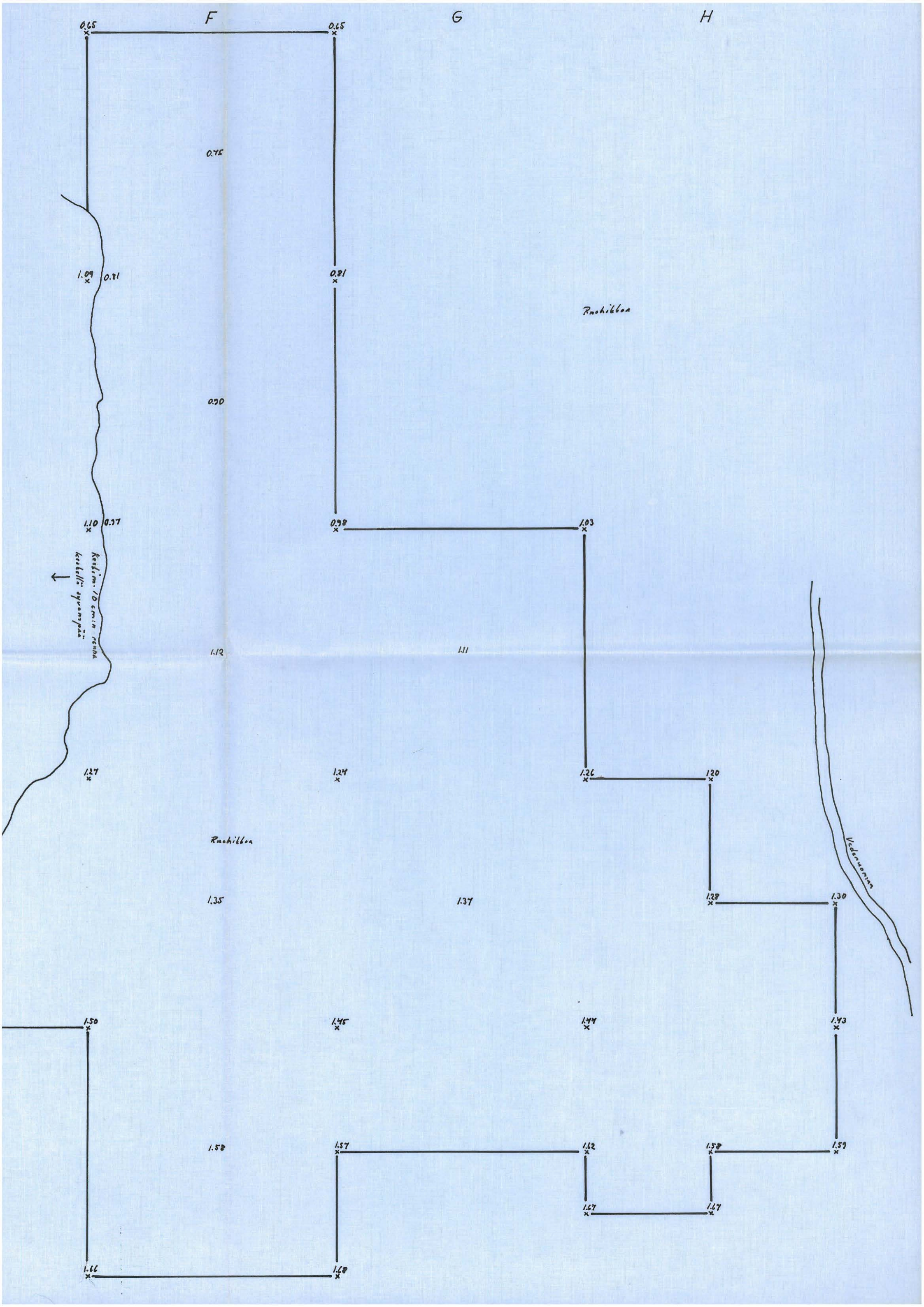
6

7

E

F

Liite 3

T. Miettinen 1966

LUHANKA, Judinsalo

PAIVÄRINNE

Pinta- ja löytökartta I

1:25

1mm = 2,5cm

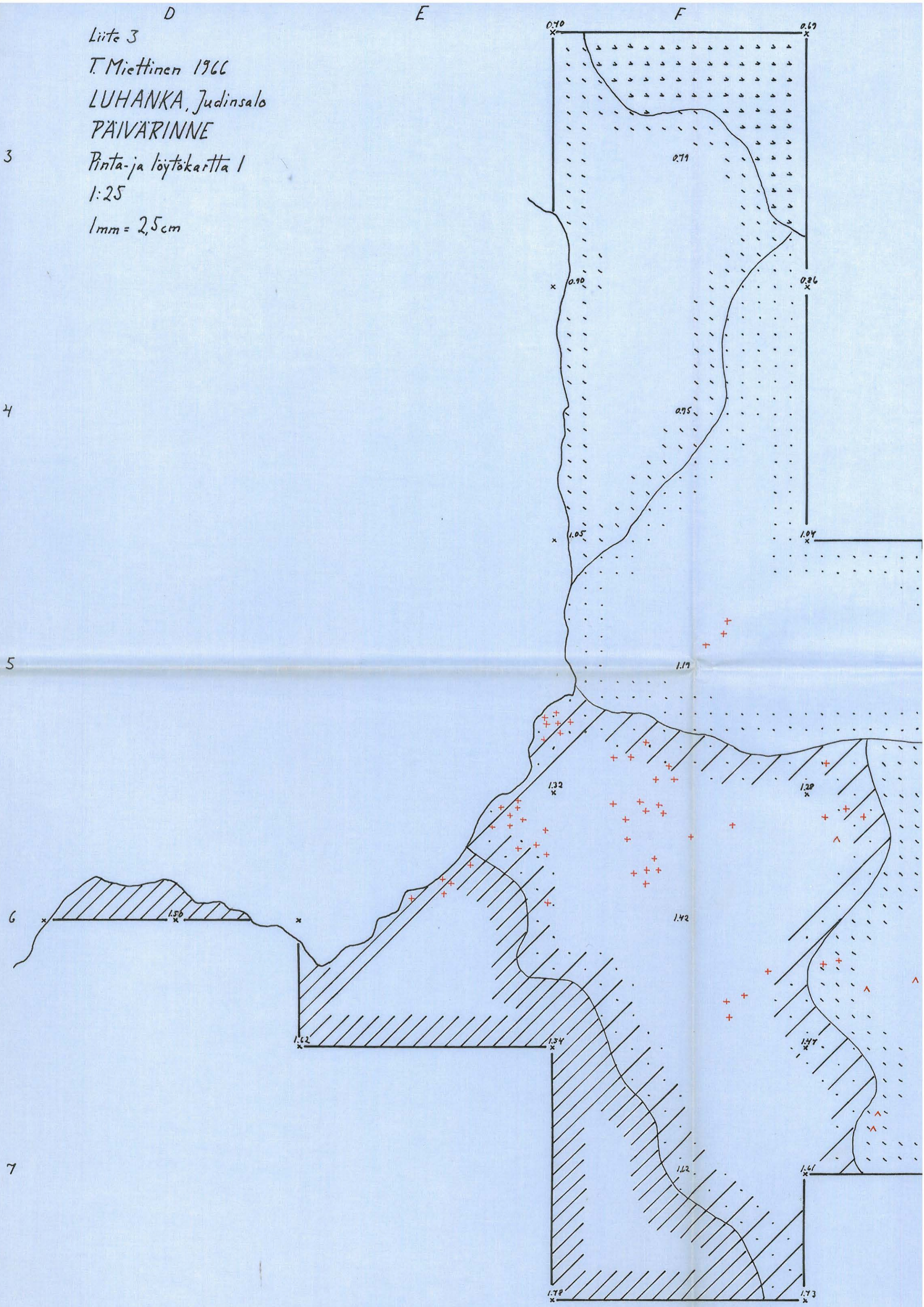
3

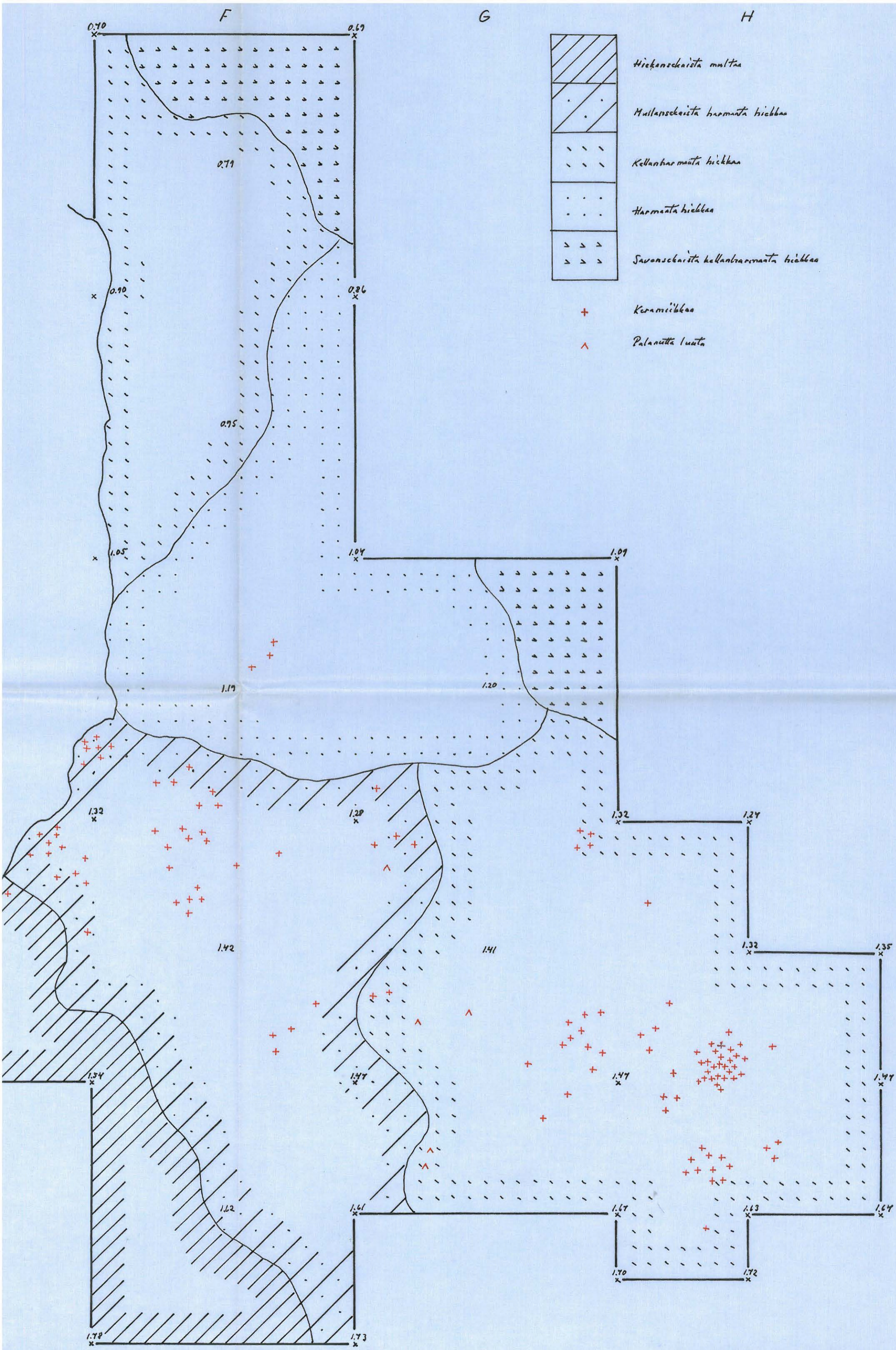
4

5

6

7

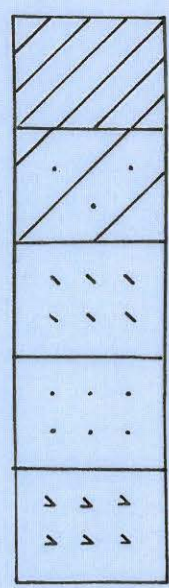

F

G

H

Hiekansakaista multta
 Mullansakaista hammaa hiekkaa
 Kellansakaista hiekkaa
 Harmaata hiekkaa
 Savonsakaista kellansakaista hiekkaa

+ Keramiikka

^ Palanutta luota

0.70 x 0.69 x

0.71

0.90 x

0.96 x

0.95

1.05 x

1.04 x

1.09 x

1.19

1.20

1.32 x

1.24 x

1.42

1.41

1.32 x

1.35 x

1.54 x

1.47 x

1.47 x

1.47 x

1.62

1.61 x

1.67 x

1.63 x

1.64 x

1.70 x

1.72 x

1.72 x

1.73 x

Liite 4

T. Miettinen 1966

LUHANKA, Judinsalo

PAIVARINNE

Pinta- ja löytökartta 2

1:25

1mm = 2,5cm

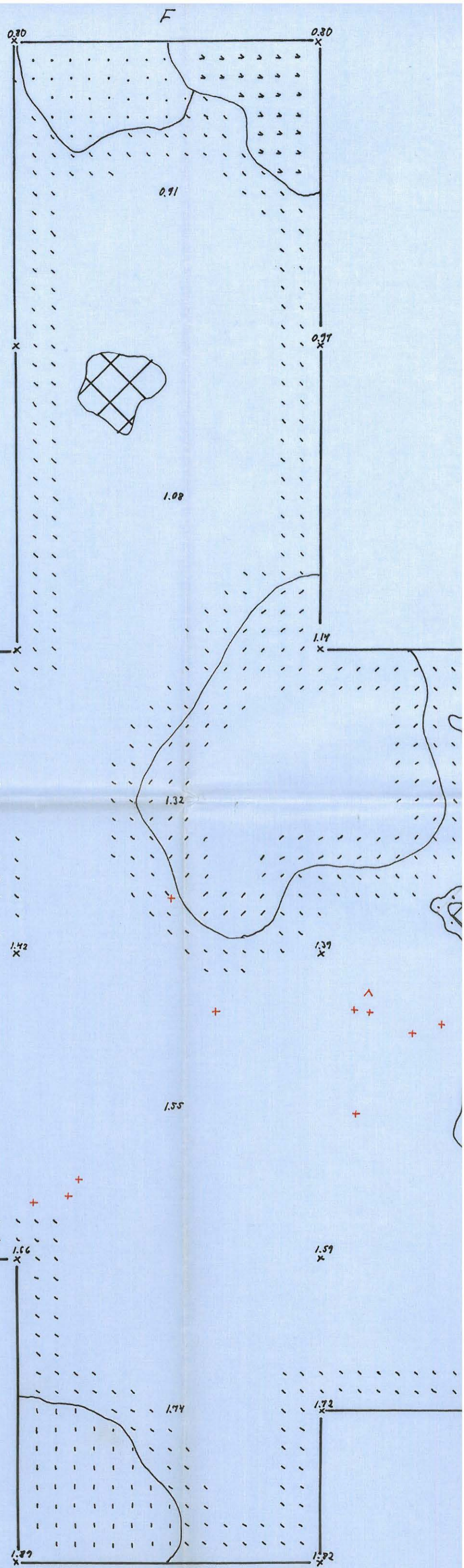
3

4

5

6

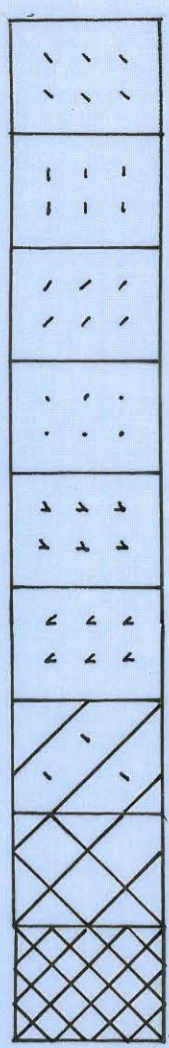
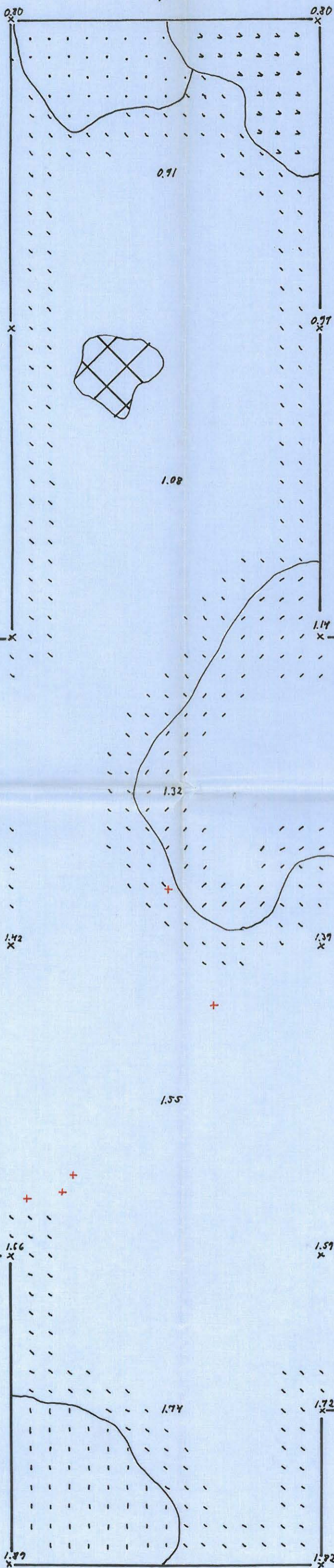
7

F

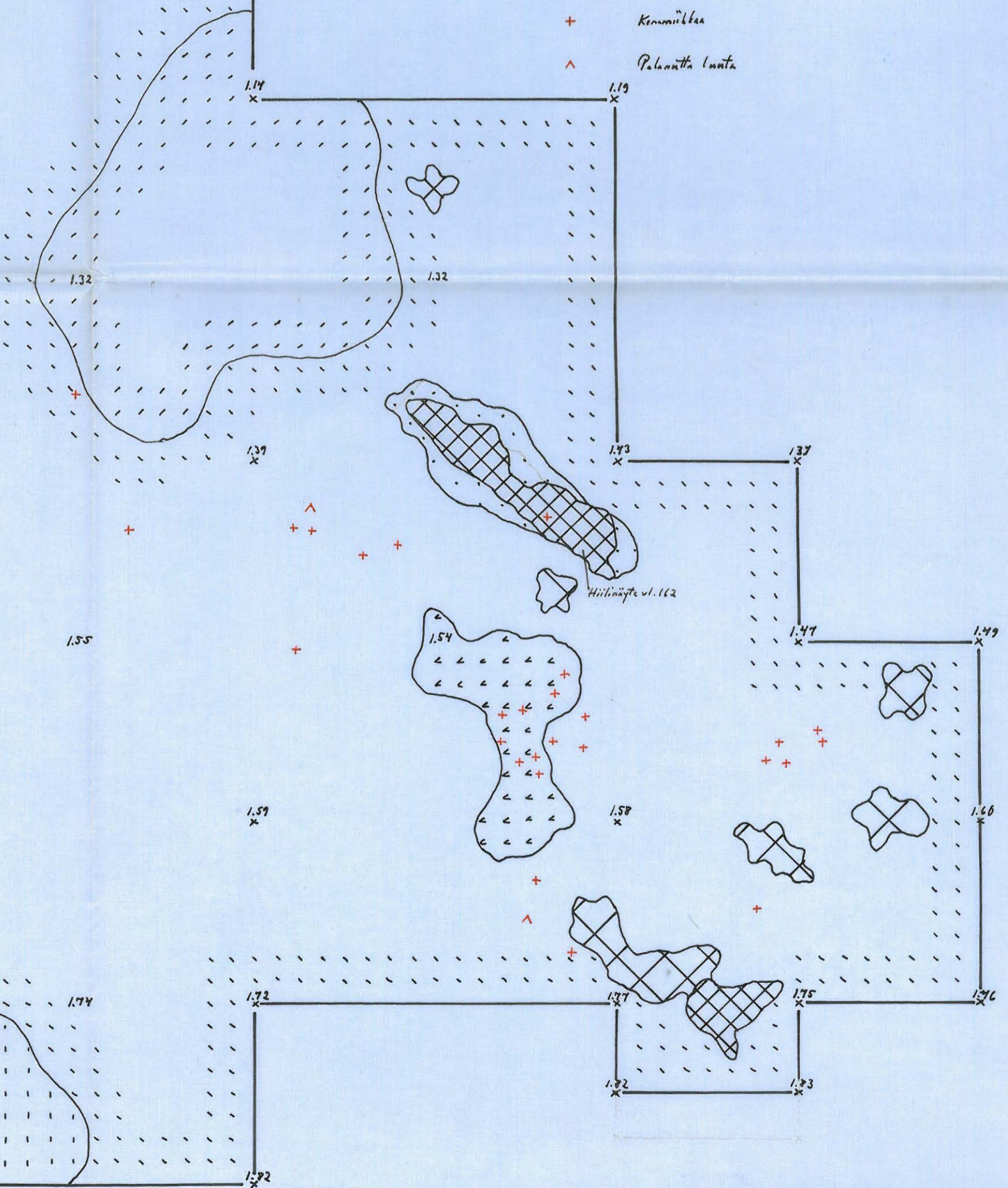
G

H

- Kallanharmaa hiobaa
- Keltaista hiobaa
- Harmaankeltaista hiobaa
- Harmaa hiobaa
- Savensaista kalkanharmaa hiobaa
- Harmaan kalkanruskeavaa luisuista hiobaa
- Hieman mullansaista kalkanharmaa hiobaa
- Hieman hiilensaista hiobaa
- Hiilen-jonosaista hiobaa

- Kammilla
- Palanutta luuta

Liite 5

T. Miettinen 1966

LUHANKA, Judinsalo

PÄIVÄRINNE

Pinta- ja löytökartta 3

1:25

1mm = 2,5cm

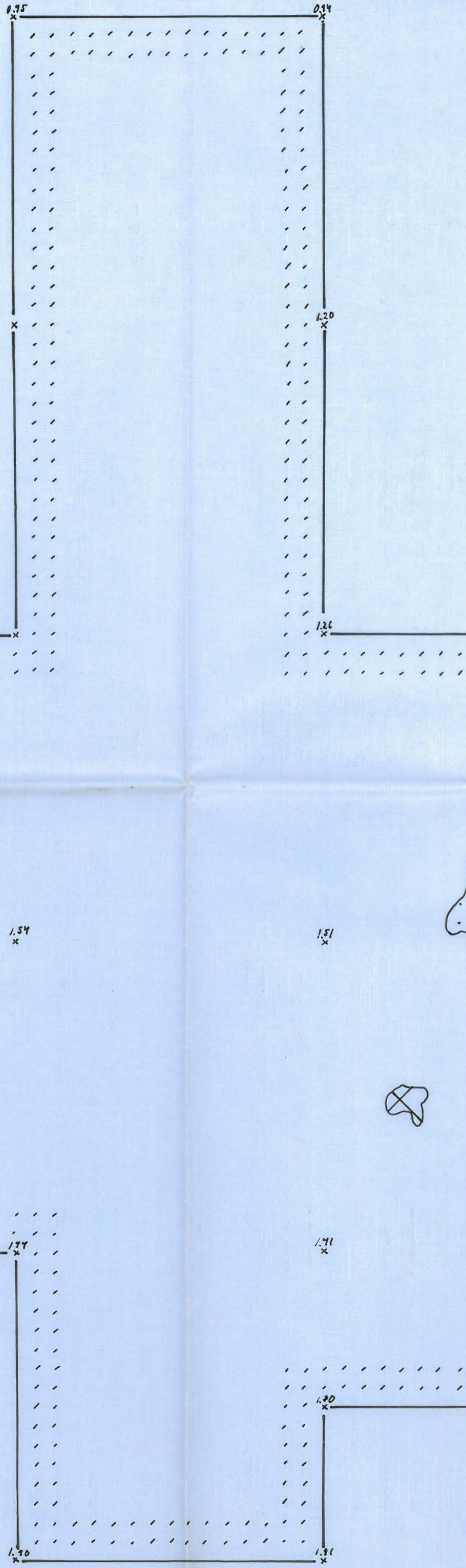
3

4

5

6

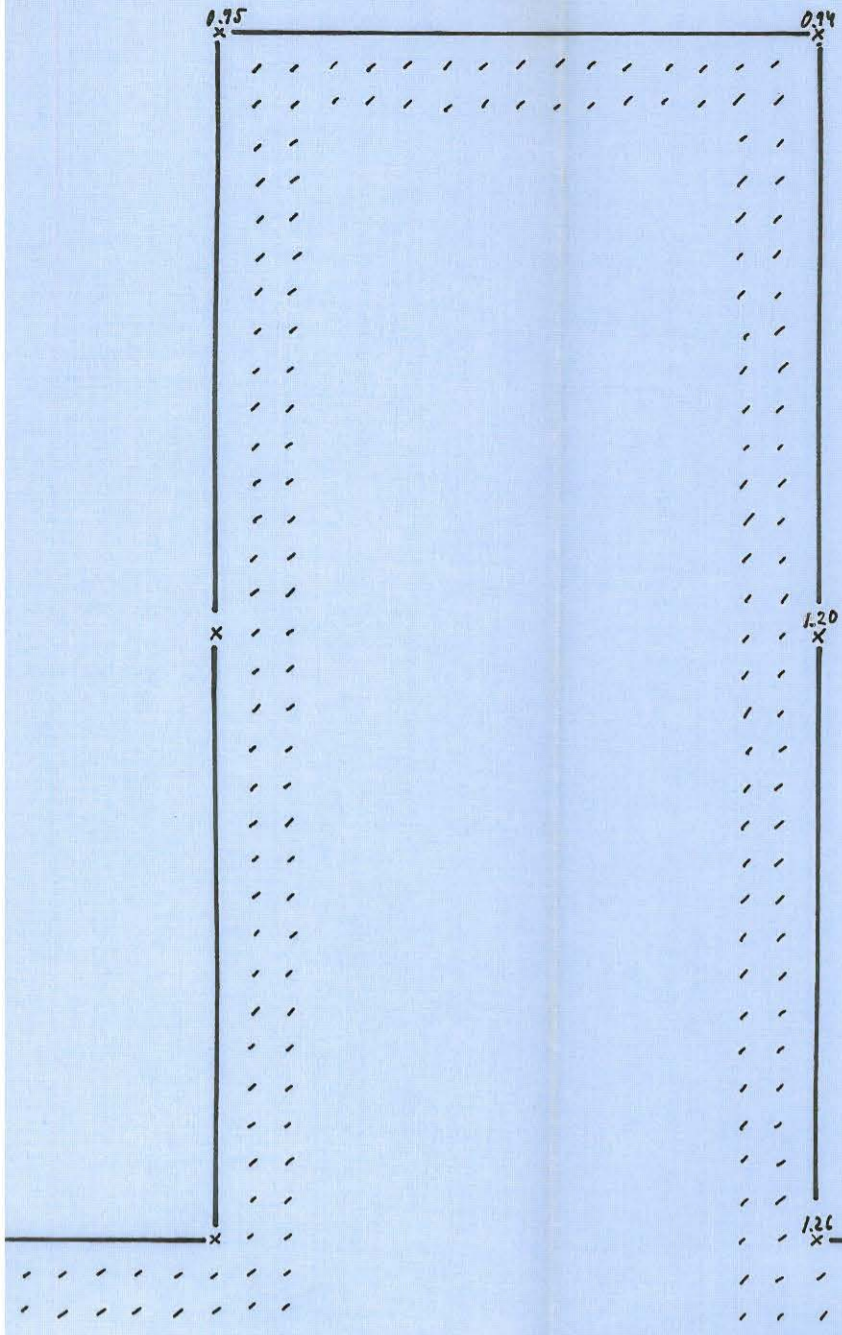
7

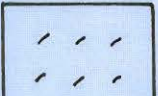
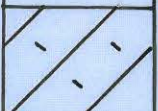
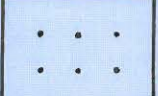
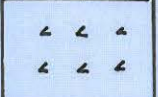

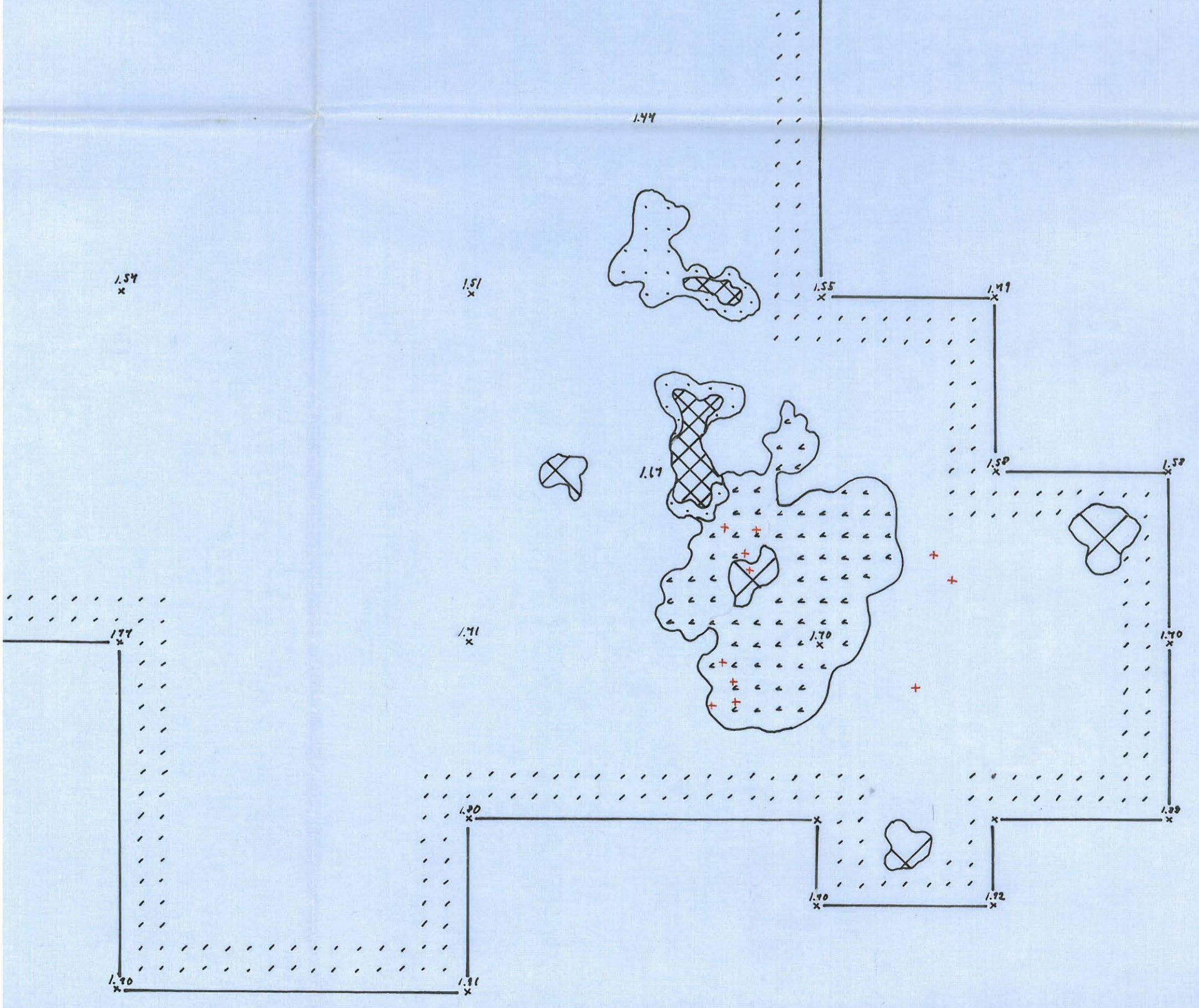
F

G

H

- Harmaankeltaista hiobbaa
- Hieman mallensaista kelta-harmaata hiobbaa
- Harmaatilo'ibbaa
- Harma. kelta. rusk. luisuista hiobbaa
- Hieman noonsob. hiobbaa
- Hiilenvj. noonsob. hiobbaa
- Keramiikkaa

G

H

Liite 6

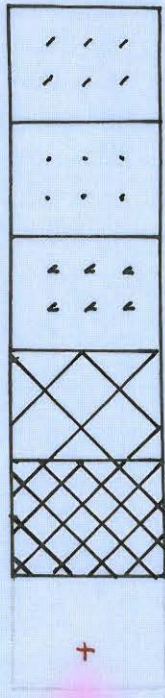
T. Miettinen 1966

LUHANKA, Judinsalo
PÄIVÄRINNE

Pinta- ja löytökartta 4

1:25

1mm = 2,5cm

Harmaankeltaista hiekkaa

Honkootta hiekkaa

Läiskäistä hiekkaa

Kierran noonsok. hiekkaa

Hilten-ja noonsok. hiekkaa

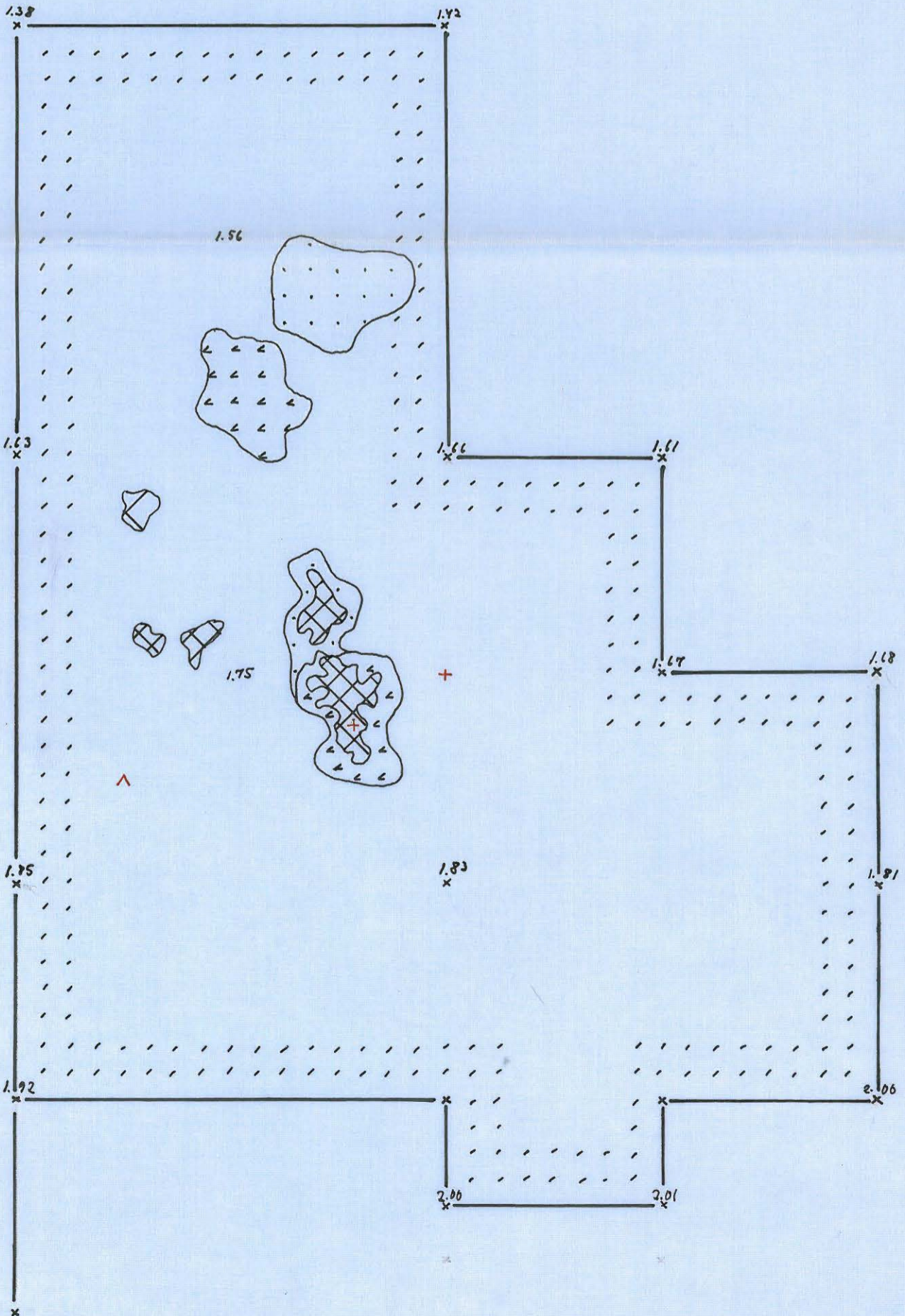
Keramiikkaa

Palanutta luuta

5

6

7

Liite 7

T. Miettinen 1966

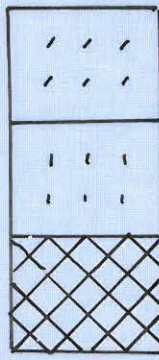
LUHANKA, Judinsalo

PÄIVÄRINNE

Pinta- ja löytökartta 5

1:25

1 mm = 2,5 cm

Hannanbottarista hiobbaa

Keltaista hiobbaa

Hiilenj. nooneet. hiobbaa

+

Keramiikkaa

^

Palanutta lunta

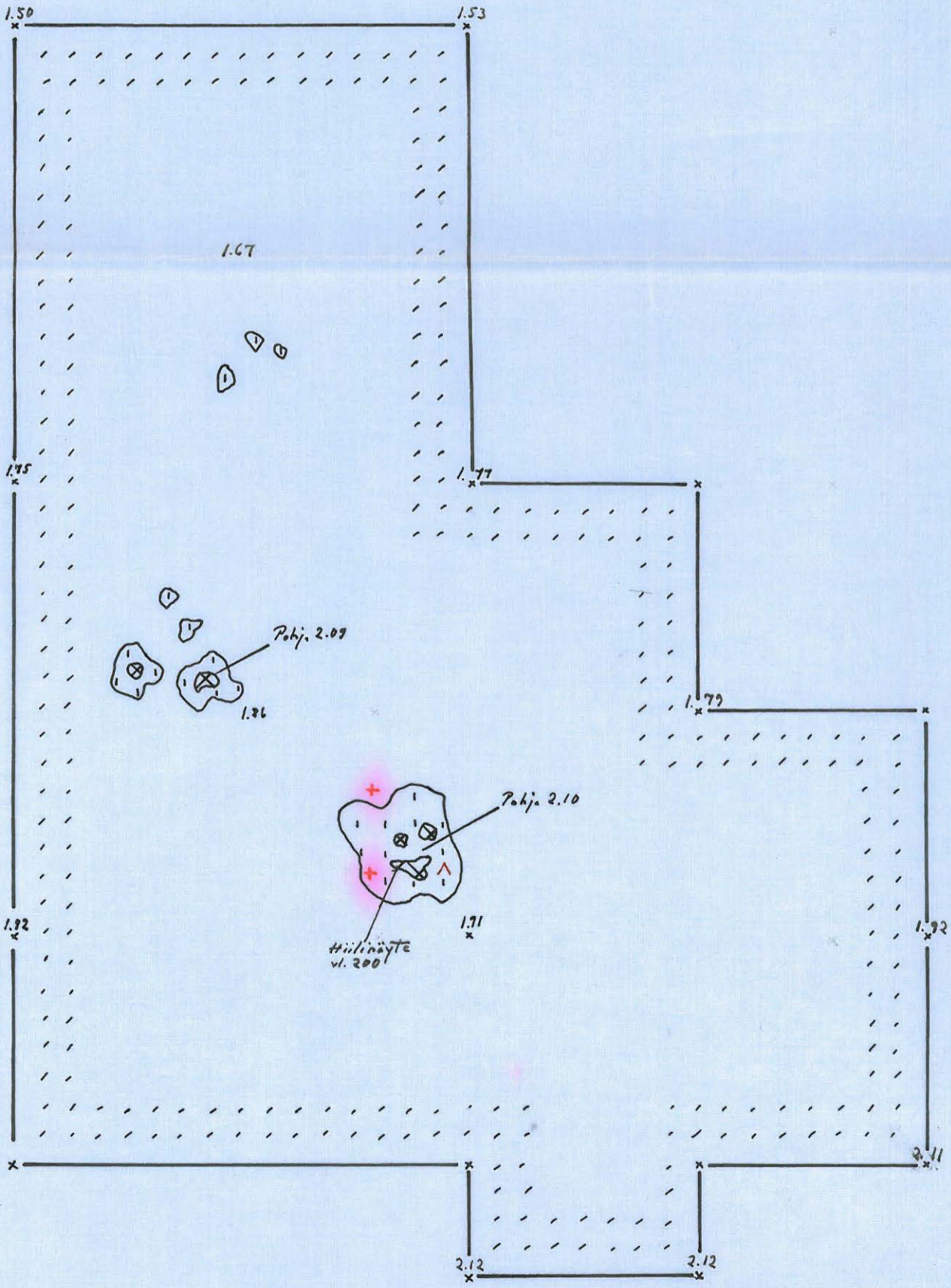
3

4

5

6

7

Luhangan Päivärinteen kaivaukset T. Miettinen 1966

Kuva 1

Filmi 32270

Kaivausalue ennen töiden alkamista.

Dikealla hiikkäduoppa, vasemmalla oja ja sootama, joiden välille kaivaus avattiin.

Kuva koillisesta.

Kuva 2

Filmi 32271

Hiikkäduoppa ja kaivausalue lännestä, barjapihasta läsin kuvattuna.

Kuva 3

Filmi 32272

1. kaivausalue paalutettuna ja sen ensimmäisen kerroksen kaivaminen käynnissä.

Kuva koillisesta.

Kuva 4

Filmi 32273

1. kaivausalue on kaivettu kohta pohjan maalle. Kaivausalue 2:ti on jo hielen avattu.

Kuva lännestä.

Kuva 5

Filmi 32274

Kaivausalue 2:n tutkimus käynnissä. Ruutujen 65-6 3. kerrosta kaivetaan. Nelikon vasemmalla puolella tulopitoalueen ylin hiililäiskä.

Kuva koillisesta.

Kuva 6

Filmi 32275

Kaivausalue 2 laajimmillaan avattuna.

Kuva lounaasta.